

SPOLEČNÁ PŘÍLOHA ČASOPISŮ MODERNÍ OBEC A ODPADY č. 10/2009

Ekoden ve Starém Městě na Uherskohradištsku.

ILUSTRAČE FOTOG: HROŠE MIKÁČKOVÁ

ČIŽP: V nakládání s odpady je stále co zlepšovat

Obce jsou jedním z hlavních původců odpadů v celorepublikovém měřítku. Pokud občané obcí plní svoji povinnost předat odpad do určené sběrné nádoby, nejsou v pozici původce odpadů. Nositelem příslušných povinností je právě obec.

Práva a povinnosti obcí ve vztahu ke svým občanům jsou v zákoně o odpadech shrnuta zejména v ustanoveních § 17 (Povinnosti a oprávnění obce a fyzických osob při nakládání s komunálním odpadem) a § 17a (poplatek za komunální odpad). Pro obce, stejně jako pro všechny ostatní klasické původce odpadů, jsou další základní povinnosti zakotveny v § 16 (Povinnosti původců odpadů). Při kontrolní praxi se Česká inspekce životního prostředí (ČIŽP) setkává s nedostatečnou znalostí ustanovení § 16 ze strany obcí, či s jeho nedostatečným naplňováním.

ZÁKLADNÍ PRÁVA A POVINNOSTI

V průběhu let 2007, 2008 a do poloviny roku 2009 uskutečnil odbor odpadového hospodářství ČIŽP celkem 391 kontrol obcí zaměřených na dodržování zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ná-

sledně bylo zahájeno 61 správních řízení (v 18 případech na základě podnětu). Za zjištěná porušení bylo doposud uloženo 54 pravomocných pokut (z toho šestkrát formou příkazu).

Z těchto čísel vyplývá, že pochybení na straně obce se vyskytlo u 15 % kontrol, což není zanedbatelné číslo. Pojďme si proto shrnout konkrétní základní práva a povinnosti obcí, jak je stanoví zákon o odpadech, a které jsou také prověřovány při kontrolách.

Ve vztahu k občanům má obec právo stanovit obecně závaznou vyhláškou systém nakládání s komunálním odpadem, stanovit způsob úhrady nákladů, určit pro občany místa, kde mohou odkládat komunální odpady a jejich nebezpečné složky. Obce mohou rovněž na základě smlouvy zařadit do systému nakládání s komunálními odpady i firmy a organizace (viz box 1), které o to projeví zájem. Všechny tyto možnosti představují řadu systémových opatření, které má

obec na základě platné legislativy k dispozici. Jsou-li nastavena vhodným způsobem, zajišťují kontinuální funkčnost systému sběru odpadu na katastru obce a poskytování kvalitní služby občanům. Každá obec musí přemýšlet i jako správný ekonom a hospodář tak, aby stanovený systém byl udržitelný dlouhodobě i z hlediska nákladů.

Vedle služby občanům však musí obec řešit také otázku ochrany životního prostředí při nakládání s odpady v obci, přičemž obě spolu úzce logicky souvisejí. Mezi základní povinnosti, které jsou v tomto směru obcím stanoveny, patří shromažďovat odpady utříděné a předávat je kompetentním subjektům (oprávněným osobám), zabezpečit odpady před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem, vést průběžnou evidenci odpadů, za stanovených podmínek zpracovat plán odpadového hospodářství původce odpadů, případně za stanovených podmínek ustanovit odpadového hospodáře (viz box 1).

VYNUCOVACÍ NÁSTROJE MÁLO POUŽÍVAJÍ

K tomu, aby obecní systém nakládání s odpady fungoval, mají obce i vynucovací nástroje, bohužel je však ne zcela dostatečně využívají

» v praxi. Zmírníme alespoň ty základní (podrobně box 2). Obecní úřad může kontrolovat, zda firmy a organizace na území obce mají zajištěno využití nebo odstranění odpadu v souladu se zákonem o odpadech. Pokud tomu tak není, může udělit pokutu do 300 tisíc korun (například když firmy a organizace využívají systém obce bez uzavřené smlouvy).

Občané, kteří se zbaví autovraku jinak než podle zákona o odpadech, případně odloží elektrozařízení mimo místa k tomu určená, mohou od obce dostat pokutu do výše 20 tisíc korun. Uložením pokuty může obec současně uložit nápravné opatření.

OBEC A ŽIVNOSTNÍCI

Jednou z velmi důležitých kompetencí obcí je možnost samostatně kontrolovat, zda živnostníci nezneužívají systém obce pro nakládání s komunálním odpadem. Nikoli oje-diněným jevem je, že podnikající subjekty «využívají» nebo lépe řečeno zneužívají například barevných kontejnerů. Ty jsou určeny pro sběr využitelných složek k odpadů od občanů, tedy od fyzických osob nepodnikajících. Podnikající subjekty rovněž mají povinnost třdit odpady, avšak na své, nikoli na obecní náklady. Podnikatelé mohou využívat

3. Obecní úřad obce s rozšířenou působností (ORP), krajský úřad (KÚ) a ČIŽP

- Kontrolují, jak jsou právníckými osobami, fyzickými osobami oprávněnými k podnikání a obcemi dodržována ustanovení právních předpisů a rozhodnutí ministerstva a jiných správních úřadů v oblasti odpadového hospodářství.
- Současně s uložením pokuty (nikoli dříve) může ORP a ČIŽP stanovit i nápravné opatření.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností (ORP)

- Hrozí-li poškození lidského zdraví nebo životního prostředí nebo již k němu došlo, může zajistit ochranu lidského zdraví a životního prostředí na náklady odpovědné osoby.
- Může zakázat původci odpadů činnost, která způsobuje vznik odpadů, pokud původce nemá zajištěno využití nebo odstranění odpadů a pokud by odpady vzniklé v důsledku pokračování této činnosti mohly způsobit škodu na životním prostředí.

Obecní úřad

- Kontroluje, zda právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání využívají systému zavedeného obcí pro nakládání s komunálním odpadem pouze na základě písemné smlouvy s obcí a zda fyzická osoba, která není podnikatelem, se zbavuje odpadu pouze v souladu s tímto zákonem.
- Kontroluje, zda právnícké osoby a fyzické osoby oprávněné k podnikání mají zajištěno využití nebo odstranění odpadu v souladu s tímto zákonem.
- Současně s uložením pokuty může stanovit i nápravné opatření.

ZDROJ: ČIŽP

1. Práva a povinnosti obcí v odpadovém hospodářství ve vztahu k občanům:

- Stanovit obecně závaznou vyhláškou systém nakládání s komunálním odpadem včetně stavebního odpadu, kterým jsou občané povinni se řídit.
- Stanovit pro občany způsob úhrady nákladů za systém nakládání s komunálním odpadem.
- Určit pro občany místa pro odkládání komunálních odpadů.
- Zajistit pro občany místa pro odkládání nebezpečných složek komunálních odpadů.
- Zařadit do systému obce na základě smlouvy i firmy a organizace působící v obci, které produkuje odpady podobné komunálním.

Povinnosti obcí ve vztahu k ochraně životního prostředí:

- Odpady, které nemůže sama využít, převést do vlastnictví pouze osobě oprávněné k jejich převzetí (přebírající musí mít souhlas k provozování zařízení dle § 14 zákona)
- Shromažďovat odpady utříděné podle jednotlivých druhů a kategorií.
- Zabezpečit odpady před nežádoucím znehodnocením, odcizením nebo únikem.
- Obec je odpovědná za nakládání s odpady do doby jejich předání oprávněné osobě.
- Vést průběžnou evidenci odpadů a plnit ohlašovací povinnost.
- Zpracovat plán odpadového hospodářství (jen při produkci větší než 10 tun nebezpečných nebo 1000 tun ostatních odpadů ročně).
- Ustanovit odpadového hospodáře (jen pokud je roční produkce nebezpečných odpadů větší než 100 tun).

2. Práva obecního úřadu, která lze využít při naplňování povinností souvisejících s odpadovým hospodářstvím na území příslušné obce:

- Kontrolovat, zda se podnikající subjekty zbavují odpadu v souladu se zákonem o odpadech a udělit pokutu do 300 000 Kč.
- Kontrolovat, zda se fyzická osoba, která není podnikatelem, zbavuje odpadu pouze v souladu s tímto zákonem a tedy i v souladu s obecně závaznou vyhláškou.
- Kontrolovat, zda firmy a organizace v obci si zajistily využití nebo odstranění odpadu v souladu se zákonem o odpadech.
- Udělit pokutu do 300 000 Kč, pokud firmy a organizace využívají systém obce bez uzavřené smlouvy.
- Udělit pokutu za přestupek do výše 20 000 Kč, pokud se občané zbaví autovraku jinak než podle zákona o odpadech.
- Udělit pokutu za přestupek do výše 20 000 Kč, pokud občan odloží elektrozařízení mimo místa k tomu určená nebo mimo místa jejich zpětného odběru.
- S uložením pokuty lze současně uložit nápravné opatření.

systému obce pouze v případě, že mají uzavřenu smlouvu a za tuto službu pak logicky musí odvádět obci příslušný poplatek.

Obce mají v tomto směru důležitou kontrolní roli. Kontrolovat podnikatele je však třeba efektivně a kontinuálně. Pro obec z této činnosti vyplynou minimálně tři základní pozitivní skutečnosti.

Zaprvé – kontinuální kontrolní činností obce se zvýší povědomí o zákonném nakládání s odpady na jejím katastru. Zadruhé – obec svojí samostatnou kontrolní činností odhalí ty subjekty, které doposud na úkor rozpočtu obce zneužívaly obecní systém. V rámci kontroly, či případného správného řízení může obec subjektu nabídnout zapojení do systému obce včetně placení příslušných poplatků. Zatřetí – případné pokuty, které by obec uložila za porušení zákona, budou příjmem rozpočtu obce a lze je reinvestovat do zlepšení dosavadního obecního systému nakládání s odpady.

KONTROLNÍ ČINNOST

ČIŽP každoročně přijímá podněty týkající se problematiky nakládání s komunálními odpady a jejich počet se stále zvyšuje. Ve výjimečných případech dokonce takové podněty přicházejí od samotných obcí, což je

nutné hodnotit jako nesprávnost úředního postupu a neznalost platné legislativy. V souladu se správním řádem vrací ČIŽP takové podněty zpět kompetentním orgánům. Efektivní kontrolní činnost musejí průběžně uskutečňovat všechny kompetentní kontrolní orgány v odpadovém hospodářství. Nejdůležitější obecné kontrolní kompetence správních orgánů jsou shrnuty v boxu 3.

Jak jsem již uvedl v úvodu, obce jsou jedním z nejdůležitějších článků odpadového hospodářství v ČR. Z pohledu České inspekce životního prostředí většina obcí plní své zákonné povinnosti v nakládání s odpady dobře, či alespoň dostatečně. Přispívá k tomu i zpravidla odpovědný přístup svozových firem a dalších významných subjektů podílejících se na odpadovém hospodářství. Avšak i na tomto poli je stále co zlepšovat. Významně k tomu může přispět právě kontinuálně prováděná kontrolní činnost všech kompetentních orgánů.

PETR HAVELKA

náměstek pro technickou ochranu životního prostředí a ředitel odboru odpadového hospodářství České inspekce životního prostředí